

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ У 2010 Р.

Досліджено проблеми виконання державного бюджету України у 2010 р.; зростання надходжень до Державного бюджету у 2010 р.; фактичні надходження до загального фонду Державного бюджету в розрізі адміністраторів; темпи зростання макропоказників та надходження ПДВ з вироблених в Україні товарів. Виконано глибокий аналіз структури надходжень, що адмініструються Держмитслужбою, в імпорті товарів; причини недоотриманих доходів загального фонду Державного бюджету. Встановлено причини недонадходження податку на доходи фізичних осіб, що адмініструється Державною податковою службою

Постановка проблеми. Результати аналізу стану виконання Державного бюджету України за січень-серпень 2010 року свідчать про наявність факторів ризику, які можуть призвести до невиконання показників Державного бюджету за доходами та видатками.

Законом України "Про Державний бюджет України на 2010 рік" (зі змінами) визначені доходи Державного бюджету у сумі 252,7 млрд. грн., в т. ч.:

- по загальному фонду – 210,0 млрд. грн.;
- по спеціальному фонду – 42,7 млрд. грн.

Змінами до Закону України "Про Державний бюджет України на 2010 рік" було зменшено доходну частину Державного бюджету на 13,4 млрд. грн., з них план ДПА скорочено на 7,7 млрд. грн. (ПДВ з вироблених – на 4,75 млрд. грн., відшкодування ПДВ – на 2,5 млрд. грн., податок на прибуток – на 0,45 млрд. грн.), план Держмитслужби – на 5,7 млрд. грн. (ПДВ із ввезених товарів);

Мета дослідження. Дослідити проблеми виконання державного бюджету України у 2010 р.; зростання надходжень до Державного бюджету у 2010 р.; фактичні надходження до загального фонду Державного бюджету в розрізі адміністраторів; темпи зростання макропоказників та надходження ПДВ з вироблених в Україні товарів. Виконати глибокий аналіз структури надходжень, що адмініструються Держмитслужбою, в імпорті товарів; причини недоотриманих доходів загального фонду Державного бюджету. Встановити причини недонадходження податку на доходи фізичних осіб, що адмініструється Державною податковою службою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Подальше інтегрування України до світової економічної системи, адаптації податкового законодавства України до законодавства Європейського Союзу відповідно до Договору про заснування Європейського Співтовариства, Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими

Співтовариствами та їх державами-членами, Директив Ради ЄС щодо прямого та непрямого оподаткування та Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (м. Кіото) вимагає вдосконалення бюджетного і податкового законодавства та методологічних підходів щодо оцінки результативності податкової системи.

Значний вклад в дослідження проблем виконання державного бюджету внесли такі зарубіжні вчені, як Е. Вогель, Р. Ербе, Дж. Стренд, П. Кругман, М. Познер та інші. Проблеми формування державного бюджету розглядаються також у працях відомих українських та російських вчених, а саме О. Білоруса, Я. Белінської, С. Давиденко, Т. Єфименка, В. Кудряшова, П. Мельника, В. Попова, І. Спиридонова, Л. Тарангул, Р. Фатхутдінова, А. Хоконова та багатьох інших.

Викладення основного матеріалу дослідження. За підсумками 8 місяців 2010 року (оперативні дані) надходження до Державного бюджету (без урахування власних надходжень бюджетних установ та офіційних трансфертів по спецфонду), становлять 148,1 млрд. грн., або 97,1% (–4,5 млрд. грн.) від плану на січень-серпень, 61,9% річного плану та на 22,5% більше показника аналогічного періоду 2009 року (рис. 1).

Виконання плану було забезпечено за рахунок:

- зменшення планових показників доходної частини на 13,4 млрд. грн.;
- перерахування НБУ понадпланового перевищення доходів над видатками у сумі 9,9 млрд. грн..

За 8 місяців 2010 року до загального фонду Державного бюджету при плані 134,3 млрд. грн. надійшло до загального фонду 128,7 млрд. грн. податків (зборів), інших обов'язкових платежів, що становить 95,8% (–5,6 млрд. грн.) до визначених показників на січень-серпень 2010 року, 61,3% річного плану та на 30,6% (+30,1 млрд. грн.) більше показника аналогічного періоду 2009 року (рис. 2).

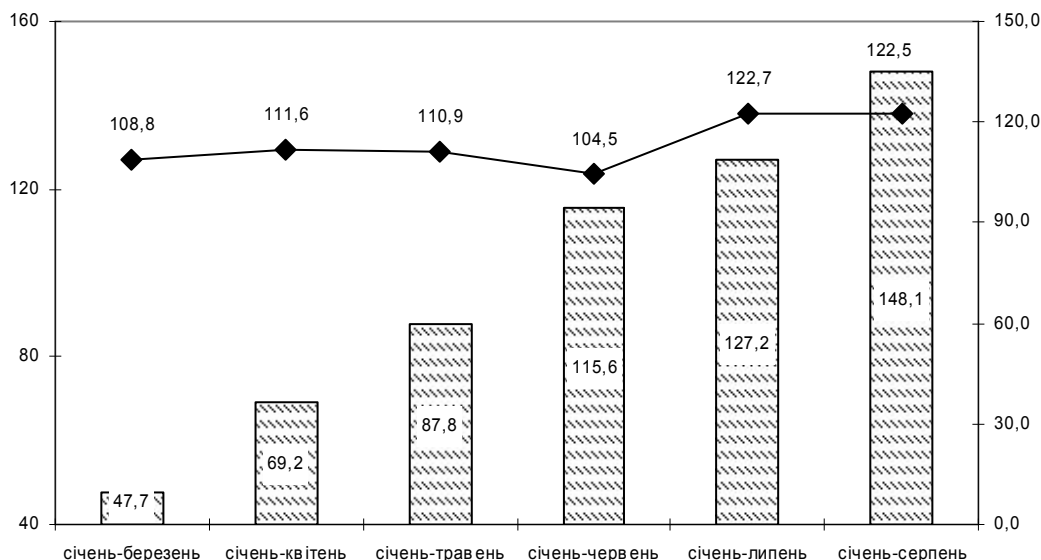

Рис. 1. Ріст надходжень до Державного бюджету у 2010 р. порівняно із відповідним періодом 2009 р. (без власних надходжень бюджетних установ та офіційних трансфертів по спецфонду)

В той же час, не дивлячись на стабілізацію світової економіки та макроекономічну стабілізацію, зростання економіки України та проведені коригування і секвестр бюджету ні Державна податкова служба, ні Державна митна служба, визначені показники доходів бюджету, не виконують.

При неодноразовому коригуванні доведених показників за січень-серпень 2010 року ДПА забезпечила надходження до загального фонду Державного бюджету

лише на 93,0%, у сумі 61,8 млрд. грн., що на 4,6 млн. грн. менше визначених показників на січень-серпень 2010 року; 62,4% річного плану.

У порівнянні з аналогічним періодом 2009 року збір податків (без урахування відшкодування ПДВ) зріс на 13,7%, надходження податків (з урахування відшкодування ПДВ) – на 43,7% (+18,8 млрд. грн.).

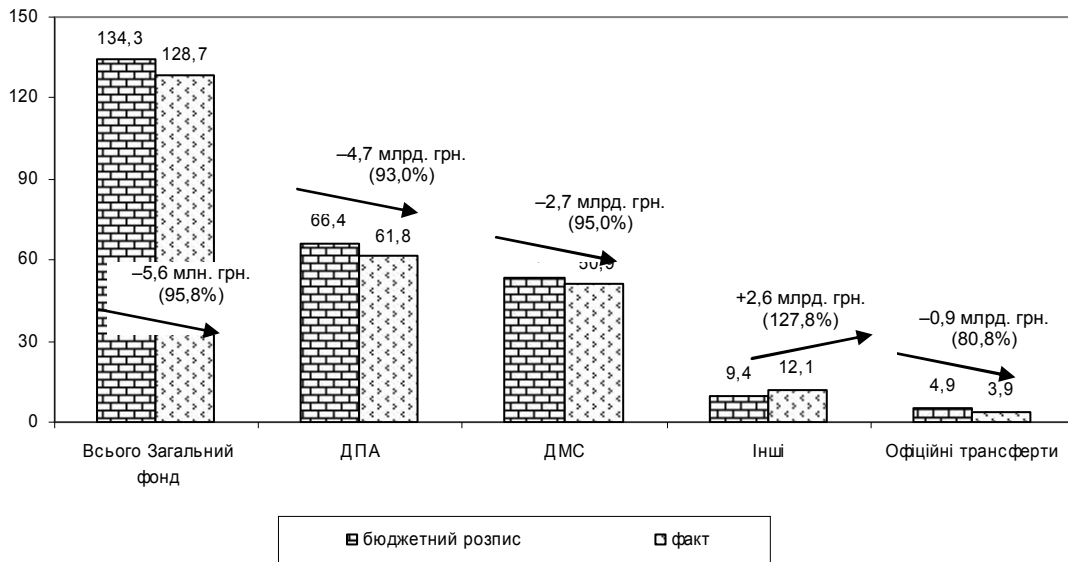

Рис. 2 Фактичні надходження до загального фонду Державного бюджету в розрізі адміністраторів (за січень-серпень 2010 р.)

За 8 місяців поточного року до загального фонду Державного бюджету України надійшло податку на прибуток підприємств 21,5 млрд. грн., що становить 84,4% до визначеного показника надходжень (25,5 млрд. грн.). У порівнянні з аналогічним періодом 2009 року надходження складають 104,6%.

Аналіз макроекономічних показників розвитку України за 7 місяців 2010 року та надходження податку на прибуток свідчить про:

- відставання темпу росту надходження податку від темпів росту обсягів промислового виробництва;
- продовження з боку органів ДПС використання негативної практики механізму переплат (з метою покращення планових показників певних структурних підрозділів).

Сума переплат, станом на 01.08.10 склала 12,3 млрд. грн., що на 2,4 млрд. грн. більше ніж на початок року (9,9 млрд. грн.).

Податок на додану вартість. За результатами 8 місяців 2010 року спостерігається негативна динаміка надходжень податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) до загального фонду Державного бюджету України. За січень-серпень 2010 року надійшло 30,2 млрд. грн., що становить 94,8% до визначеного показника надходжень (31,9 млрд. грн.), та 101,0% до відповідного періоду 2009 року (29,9 млрд. грн.).

Темп росту надходжень ПДВ з вироблених в Україні товарів, робіт, послуг за 7 місяців 2010 року до аналогічного показника 2009 року відстає від темпів росту роздрібного товарообороту на 4,4 в.п. та обсягів реалізованої промислової продукції на 36,2 відсоткових пункти (рис. 3).

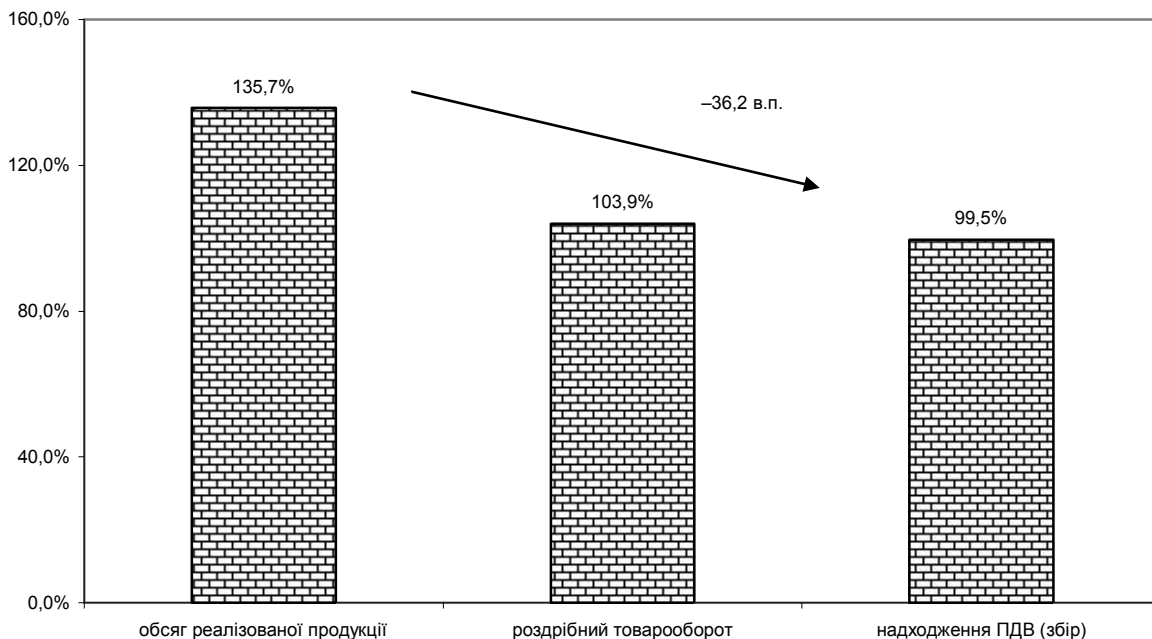

Рис. 3 Темп росту макропоказників та надходження ПДВ в з вироблених в Україні товарів за 7 місяців 2010 р. до відповідного періоду 2009 р.

Спостерігається тенденція щодо зниження питомої ваги податку у ВВП (2007р. – 5,1%, 2008 р. – 4,8%, 2009 р. – 5,0%, І пів. 2010 р.– 4,5%).

Крім цього, залишається невирішеною проблема відшкодування ПДВ.

Так, на 01.01.2010 залишок невідшкодованих сум ПДВ на розрахунковому рахунку платника податку становив 24,2 млрд. грн. (із терміном відшкодування понад 60 днів – 8,3 млрд. грн.), а вже на 01.08.2010 – 35,3 млрд. грн. (із терміном відшкодування понад 60 днів – 12,7 млрд.грн.). Тобто, зростання залишку становить 11,1 млрд. грн.

Залишок невідшкодованих сум ПДВ в рахунок майбутніх платежів станом на 01.01.2010 становив 4,9 млрд. грн., а на 01.08.2010 – 10,9 млрд. грн.

Проблема несвоєчасного відшкодування суб'єктам господарювання податку на додану вартість робить неможливим запровадження до кінця поточного року механізму автоматичного відшкодування ПДВ [4, с. 112].

За результатами домовленостей, досягнутих під час переговорів з представниками Міжнародного валютного фонду, Міністерством фінансів станом на 01.09.2010 здійснено випуск ОВДП для відшкодування ПДВ на загальну суму 16,4 млрд. грн., в тому числі 02.08.2010 на суму 0,05 млрд. грн., 27.08.2010 – 2,05 млрд. грн., 30.08.2010 – 8,3 млрд. грн., 31.08.2010 – 6,0 млрд. грн.

Ризик невиконання планового показника 2010 року по ПДВ становить 1,7 млрд. грн.

Податковий борг. Станом на 01.08.2010 року податковий борг становив 15,5 млрд. грн., що на 0,7 млрд. грн. більше показника на початок року.

Найбільша сума податкового боргу обліковується з податку на додану вартість та складає 7,9 млрд. грн., або 51,0% від загальної його суми [5, с. 129].

Зазначене вказує на низьку ефективність роботи Державної податкової адміністрації.

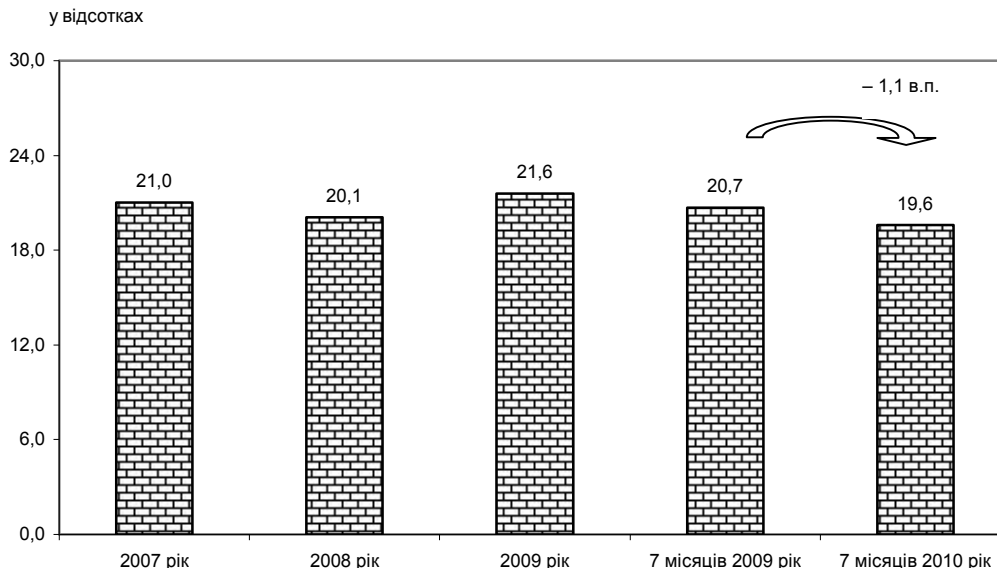
За повідомленням ДПА (лист від 30.08.2010 №10610/5/20-1016-2) очікуване невиконання планових показників по надходженням до загального фонду, що нею адмініструються, може скласти 11,2 млрд. грн., з них по податку на додану вартість – 5,0 млрд. грн., по податку на прибуток – 4,7 млрд. грн., акцизного збору з вироблених в Україні товарів – 1,4 млрд. грн..

За 8 місяців поточного року Державна митна служба забезпечила надходження до загального фонду Державного бюджету в сумі 50,9 млрд. грн., що становить 95,0% (-2,7 млрд. грн.) до визначених показників на січень-серпень 2010 року, 58,0% річного плану та на 15,7% (+6,9 млрд. грн.) більше показника аналогічного періоду 2009 року.

По платежах, контроль за справлянням яких покладено на Державну митну службу, встановлена невідповідність між темпами росту імпорту товарів та темпами росту надходжень.

У січні-липні 2010 року митними органами допущено зменшення проти січня-липня 2009 року податкового навантаження (питома вага надходжень податків і зборів у імпорті товарів) на 1,1 відсоткового пункту (без врахування газу) (рис. 4).

За 7 місяців 2010 року питома вага надходжень в імпорті товарів є найнижчою починаючи з 2005 року.

* Імпорт товарів за липень 2009-2010 рр. згідно даних Держмитслужби

Рис. 4. Питома вага надходжень, що адмініструються Держмитслужбою, в імпорті товарів (податкова надходження) (без врахування газу)

За інформацією ДМС (лист від 17.08.2010 №11/2-10.15/8496) очікується невиконання планових доходів 2010 року, що закріплені за службою, в обсязі 7,9 млрд. грн., у т. ч. за загальним фондом – 8,7 млрд. грн.

Існує ризик невиконання надходжень коштів з інших бюджетів до державного (вилучення) у сумі 1,5

млрд. грн. за рахунок недовиконання планових показників надходжень до коштів доходів місцевих бюджетів, яке за підсумками 8 місяців 2010 року склало в цілому по Україні 1,0 млрд. грн.

Основною причиною цього є недонадходження податку на доходи фізичних осіб, що адмініструється Державною податковою службою.

Враховуючи вищезазначене, загальна сума недоотриманих доходів загального фонду Державного бюджету за підсумками року може скласти 18,0 млрд. грн., у т.ч.:

- ДПА -6,5 млрд. грн.;
- ДМС -7,0 млрд. грн.;
- інші міністерства -3,0 млрд. грн. (з них -2,0 млрд. грн. кошти від реалізації надлишкового озброєння, -1,0 млрд. грн. дивіденди, нараховані на акції господарських товариств);
- кошти, що передаються до Державного бюджету із місцевих –1,5 млрд. грн.

За 8 місяців поточного року до спеціального фонду Державного бюджету при показниках 18,3 млрд. грн. надійшло 19,4 млрд. грн., що становить 106,2%, (+1,1 млрд. грн.) плану на січень-серпень; 66,8% річного плану та на 86,9% (-2,9 млрд. грн.) менше показника аналогічного періоду 2009 року.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Ми вважаємо, що задача наповнення бюджету має вирішуватись не шляхом збільшення податкового навантаження на сумлінних платників податків, а через мобілізацію резервів, що існують в економіці, у тому числі у тіньовому секторі. А сприяння добровільній сплаті податків має бути підкріплено і розумінням невідворотності сплати податків та невідворотності покарання у разі ухилення оподаткування.

На нашу думку, реалізація в Україні структурної перебудови економіки на основі інноваційних та технологічних рішень, а також виведення з тіньового сектору значної частини підприємств є надзвичайно складною та амбітною метою. Досягнення цієї мети дозволить Україні не лише вийти з кризи, але і вийти на якісно новий рівень соціально-економічного розвитку та зайняти своє місце в світовій конкурентній боротьбі.

Список використаної літератури:

1. Закон України від 26.12.2008 р. №835-VI "Про Державний бюджет України на 2009 рік" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2009. – №20, №21-22. – Ст. 269.
2. Закон України від 23.05.1991 №1060-XII "Про освіту" // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – №34. – Ст. 451.
3. Статистичний щорічник України за 2009 рік / За ред. Осауленка О.Г. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – 566 с.
4. *Тарангул Л.* Оподаткування та регіональний розвиток (теорія і практика) / Людмила Тарангул. – К.: Ірпінь, Держ. податкова адміністрація України, Академія ДПС України, 2003. – 285 с.
5. *Тульчинський Р.В.* Податкова система України, її недоліки та шляхи реформування / Р.В. Тульчинський, М.О. Змієнко // Економічний вісник НТУУ "КПІ". – 2009. – №1(88). – С. 128-132.

ОЛЕЙНИКОВА Л.Г. – кандидат економічних наук докторант ДННУ "Академія фінансового управління" Міністерства фінансів України